

LÁTHATATLAN VÁROS MEGHÓDÍTÁSA

LÁTÁS NÉLKÜL

A híradót nézve az jár a fejemben, hogy a világ és a város, amelyben élek a létezését legtöbbször csak idegen szemek közvetítésén keresztül tudja bizonyítani számomra, mint a látás nélkül élők számára. Csakhogy amíg nekem alig kell erőfeszítéseket tenni a távlátásért is, - hiszen a média sokszor akaratom ellenére is eligazít, - addig a vakság sivatagában karavánösvényt jelent a segítség.

A legtöbben játszottunk már bújócskát, szembekötősdit, ezzel némi bepillantást nyerve a látás nélküli világba, mégis sokan megrettenünk, ha találkozunk a valódi vaksággal. Tudatunk legmélyére üznénk a gondolatot, hogy valóban van ilyen világ. A gyerekjátásban, a szerepváltoztatás szabadsága kiegyensúlyozott állandóságot, felismerést és megértést eredményez.

Látás útján szerezzük ismereteink 70%-át. Az általános vélekedéssel ellentétben a vakoknak nem jobb a tapintása, hallása, szaglása, legfeljebb jobban, gyakorlottabban figyelnek az ilyen kompenzáló érzékszervek használatára. Így a világot a vakok is meg tudják élni, csak máshogy.

IMÁGÓ

A vakok sokszor különleges figyelmet fordítanak a külsejükre, mert úgy vélik, hogy hozzájuk tartozik a róluk alkotott kép, a kép méltósága, vagy azért mert úgy érzik, figyelik őket. Ez a tudat olykor megakadályozza őket, hogy egyetlen pillanatra is átengedjék magukat a véletlen szabadságának és a feledésnek. A látvány legtöbbször növeli, olykor megsemmisíti a dolgok értékét.

A város több utcái berendezésénél, szerkezeténél, épületei szépségénél. A város az emberek története, az emlékezés tárgya és eszköze, emberek kapcsolata, vágyai és hangulata. A legfontosabb az emberi kapcsolat. Az ember hangulata befolyásolja, hogy milyenek érzékeli a környezetét. Ugyanazon tér különböző módon megélt mindegyik változata igaz. A hangulat hatással van a térre, de a tér is a hangulatra.

A LÁTHATATLAN KÉPEI

A nem látók képi világába D. Katz kísérleteinek részbeni megismétlésével kerestem bepillantást. Nem látókat kértem meg, hogy rajzoljanak valamit, akármit, ami éppen az eszükbe jut. Kíváncsi voltam, hogyan szemléltethető a nem látók fantáziája, észlelése, környezeti, város élménye. A rajzok természetesen a látóknak olvasható, a vakok számára kitanítható technikákkal készültek.

Az érzékelhetőség miatt összehasonlítottam a látók és nem látók rajzait. A rajzoláshoz egy átlagos látó gyermek is segítség útján jut el. A beszéddel ellentétben a rajzolás nem ösztönös cselekvés, és a nem látókat ritkán bátorítja mintakövetés. Abban az esetben, ha mégis sor kerül a vakok rajzolására, a látókéval összevethető, sok tekintetben hasonló fejlődési szakaszokon megy keresztül. A gyerekek rajzain először ember, állatok, a környezet jellemző tárgyai, a házak sémái jelennek meg. Azt a különbséget találjuk a vakoknál, hogy állatokat és embereket ritkábban

választanak rajzi témának. Az ortogonális ábrázolás tendenciái jellemzők. Az embereket szemből, az állatokat oldalról ábrázolják. Később ez a módszer spontán módon a vetületi ábrázoláshoz vezethet vak rajzolókat is. A vakok épületábrázolásában az ablakok és a túlméretezett lépcsők szinte mindig megjelennek, ugyanakkor a tető és a kémény ritkán jelenik meg. Feltűnően sok nem látó alaprajzban rajzolt épületet. A rajzok kétharmadát későbbi alkalommal újra felismerték.

Amennyiben a vakok számukra ennyire idegen közegben, mint a rajz, iskolai képzés nélkül is ilyen jól el tudnak boldogulni, milyen függetlenségre lennének képesek több érzékszerv jelzéseire építő, támogató városi környezetben.

JELEK

A jelek nyelvvé olvadnak. Az ingereknek csak egy része jut el a tudatunkig, csak az, ami nekünk fontos. A felismerésben a város zaja, illata, kövei, párája, virágai felcserélhetetlen jellé válnak. A virág illata a vakok számára tájékozódási pont, és azt jelenti mindenkinek, hogy tavasz van, a járda szegélye, hogy véget ért a járda biztonsága.

A jelzések sokszor tiltanak: fűre lépni, belépni, tüzet rakni, köpködni, parkolni tilos. Üzenhet a dolgok helyzete, alakja. A környezet kommunikál, a város megérteti, hogy mit kell tenned, gondolnod.

A legtöbbször csak a dolgok alakzatait látjuk, amelyek más dolgokat jelentenek: a fogó az autószerelőt, a kehely a gyógyszerért jelzi. A rendszerben elfoglalt hely is jel lehet.

Egy idegen városban hamar felfedezzük a máshonnan ismert mintákat, és már otthon érezhetjük magunkat. Az azonosság és az eltérés segíti a tájékozódást. A monoton ismétlődés lehetetlenné teszi a látók és nem látók tájékozódását is.

Képzelnünk el egy várost, ahol a templom, a kórház, az iskola, a strand, a lakóház szabadon felcserélhetők. A nem látók számára ilyen a homogén burkolattal kialakított járda is. Az érzékszervek összessége segít minket a gazdag és változatos élmény megteremtésében. A tervezők gyakran elfeledkeznek a nem vizuális ingerekről, mint az illat, a zaj, a légmozgás, és nem tekintik feladatnak.

Budapesten nem kell új tájékoztatási rendszert kikísérletezni a vakok számára, mert már létezik általánosan elfogadott jelrendszer, amit csak alkalmazni kellene.

Az önálló közlekedés akadályai sokszor a reklámtáblák, növények, a falra rögzített kiálló akadályok, monoton környezeti jelek, illatok, hangok. Ezek csak különböző segédeszközökkel küzdhetők le: pl. a burkolat vakvezető sávjaival, hangos-térképpel, számítógépes, telefonos útvonal-tanácsadással, hangos közlekedési lámpákkal, színezett járdaszegéllyel, a vakok által is olvasható feliratokkal, domború térképekkel, emberi odafigyeléssel.

TERVEZHETŐSÉG

Az érték és a tökéletlenség a megszokásban összeolvadnak. Nem az a baj, hogy városaink betegek, hanem az hogy legtöbbször igyekszünk hozzászokni sebeikhez. Városlakóként feladatunk és tervezőként kötelességünk, hogy gondossággal és odafigyeléssel a közös tereink kialakításával tegyük mindenki számára felismerhetővé a találkozás iránti nyitottságunk.